

MUHASHO WA PFUNZO WA GAUTENG
MULINGO WA TSHITFIKHEITHI TSHA MA?IRIKI

TSHIVEN? A LUAMBO LWA VHUVHILI
GIREIDI YO LINGANELAHO
(Bambiri a u Ranga)

TSHIFHINGA: AWARA 2
MARAGA: 80

DZHIELANI NZHELE HEZWI:

- Vhalani uri ni pfesese mbudziso ni sa athu thoma u fhindula.
- Mbudziso dzi fhindulwe nga Tshiven?a tsho ?ambaho.
- ? walani nga vhudele nahone ni dzudzanye mushumo wa?u zwavhu?i.
- Ni fhindule zwo vhudziswa hhedzi.
- Ho teaho u shumiswa ipfi ?thihi sa phindulo ni ite ngauralo uri ni kone u vhulunga tshifhinga.

KHETHEKANYO YA A

THOLOKANYON? IVHO

MBUDZISO 1

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni kone u fhindula zwo vhudziswa nga fhasi:

Vhafunzi Vho-Thililelwi vho vha vha tshi tshumaila kerekeni wa ri zwo lungwa. Hu hone vha tshi ri u thamua vha ya hangei na hangei. Vha ri u ralo kereke ya ?ala ya to phaa!

Pfunzo ya hone yo kwama zwidakwa na mavemu vha rembuluwa vho rembuluwa. Fhungo he? na ?one a swika kha Mushaya?honi, u ralo ha vha u vhuya kerekeni. Mufumakadzi hoyu Ramakole o mu vhumba a tshi zwi funa. Lunako holwu lwo vha lu tshi ita lu tshi kamba na vhafunzi vha vho ita vha tshi hangwa uri vha kerekeni. Naho vhomme vha songo vha na zwe vha amba, vho vha vha tshi khou zwi vhona uri **ya sa raha i ?o ?adza.**

Kha hu ri nga tshenetshi tshifhinga vhomme vha ?e vha vhfhe muvhilini. Izwi zwa ita u ri vha thome u fhufha na ?anga dza tshikhuwa dzi no shuma na malwadze a vhafumakadzi. Zwino kha hu ri vha tshi itwa ndingo ya malofha vha wanale vha na tshitshili tsha AIDS. Phungo ya uri Mushaya?honi u na AIDS yo vha yo ?adza shango ?othe. "U ?o mangala mu?we mufunzi a na AIDS ??we ?uvha", ndi mu?we mufumakadzi heneffa kerekeni.

U tou ?alutshedzwa nga dwadze ?a vhomme vhafunzi vhe mu?odzi tho, vha mbo ?i nn?a kwa?a. O mbo ?i vha maele. Nga u tevhelaho ?waha Mushaya?honi o mbo ?i lovha. Hezwi zwo akhamadza tshivhidzo tsho?he, vhafunzi a vho ngo fhulufhedzea. Vhomme vha ri u elekanya mafhungo aya vha dzula vha sokou duu! Ri tshi kha ?i ri kani ndi ayo, hu vho pfala zwauri Mushaya?honi o vha a songo sedza vhafunzi fhedzi. O vha e na ma?o malapfu. Hu pfi vhadikoni Vho-Pharamela vha vhuya ngeyo. ?o vha ?i tshi tou vha ?ole. Izwo zwo bvela khagala musi vhadikoni vha tshi khou sokou fhelela sa tshisibe. Mufumakadzi wavho ene ro vha ri si tsha amba. O vha o no tou shanduka lushie. **Ngoho ma?i a tevhuwa o tevhuwa.**

Ri tshi kha ?ivha kha yeneyo tandetande, ho mbo ?i tevhela Vho-Pharamela. Ro wana vhafunzi vha si tsha zwi kona. Kerekeni hone ho vha ho no tou sala mathalangwa. Kha dzigurann?a na dziradio hu sokou pfala ?a uri: Tshivhidzo tsha vhafunzi Vho-Thililelwi tsho dzhenelwa nga diabololo. Vha tshi zwi ?a?isa vhe diabololo na De?i?a vho wisa tshivhidzo tsha vhafunzi Vho-Thililelwi. Vhadzia u kola vhona a ri tsha amba.

Tshifhinga tshi tshi ya hu vho sokou pfala ?a uri vhomme vho ri u vhofoholowa vha mbo ?i sia vhatu. Vha kale vho amba vhe ganuko a ?i vhuisi tsha?o.

- 1.1 ? eani mafhungo aya ?hoho. (1)
- 1.2 Vha ambani vha tshi ri vhafunzi Vho-Thililelwi vho vha vha tshi ri u tshumaila wa ri zwo lungwa? (2)
- 1.3 Ndi nnyi we a ri u pfa pfunzo ya Vho-Thililelwi a vhuya kerekeni? (1)
- 1.4 Ndi vhonnyi vho rembuluswaho nga pfunzo ya Vhafunzi Vho-Thililelwi? (2)
- 1.5 Mushaya?honi o vha e muthu-?e? (2)
- 1.6 Diabololo na Delila ni tshi vha sedza ni vhona vho imela vhatu ?e? (2)
- 1.7 Ndi vhulwadze ?e ho ?o faraho vhomme? (1)
- 1.8 Vhulwadze uvhu ho vhulaha vhonnyi? (3)
- 1.9 Ndi mini tshi no amba uri vhafunzi vho vha vha sa fulufhedzei kha vhomme? Tikedzani phindulo ya?u. (2)
- 1.10 ?alutshedzani zwe vhafunzi vha ita nga murahu ha musi vho pfa uri vhomme vha na tshitshili tsha AIDS. (1)
- 1.11 ? walululani fhungo ?i tevhelaho ?i vhe kha khandza: Naho vhomme vha songo vha na zwe vha amba, vho vha vha tshi khou zwi vhona uri ya sa raha i ?o ?adza. (2)

- 1.12 ? eani ?halutshedzo dza maipfi o swifhadzwaho. (4)
- 1.13 Ndi ifhio pfunzo ine ra i guda kha mafhungo aya? Tikedzani nga phindulo mbili. (4)
- 1.14 Ndi nga mini hut shi pfi vha kale vho amba vhe ganuko a i vhuisi tsha o? (2)
- 1.15 Vhulwadze ha Aids vhu wanala hani? (2)
- 1.16 Ambo ?i vha maele zwi amba mini? (2)
- 1.17 Ndi nga mini kerekeni ya Vho-Thililelwi ho vha ho sala Mathalangwa? (2)

GUMOFULU ?A KHETHEKANYO YA A: [35]

KHETHEKANYO YA B

MANWELEDZO

MBUDZISO 2

? walani samari ya mafhungo a tevhelaho.

- Samari ya?u ivhe na maipfi a 60.
- Shumisani maipfi a?u.
- Ni songo fhirisa tshivhalo tsha maipfi tsho tiwaho.

Shango ashu a Afurika Tshipembe, sa mashango manzhi a Afurika, o vha fhasi ha vhatshena tshifhinga tshilapfu. Vho no milwaho nga shango vha vuwa ?amusi vha nga akhamala sa vho xelaho, nga maan?a avho vhatshena vhe vha ?uwa vho lugisela vhana na vha?uhulu vhavho ifa ine khavho vhe a i nga ?o vuwa o vha ponyoka.

Naho mashango manzhi a Afurika a tshi wana mbofholowo yao nga shotha a dzofha, i ashu o ita bambukwa. U vhofoholowa ha vhorapolotiki vhanzhi hu tshi katelwa na mupresidennde wa mulovha Vho-Nelson Mandela, zwo vha mioro ya u ranga ye ya fhedza yo wedza.

Musi nyambedzano dza CODESA dzi tshi thoma avho vhe vha vha vhe mmbwa dza ma?ula vho vha vha sa athu u ?ivhana, vha sa fhulufhedzani, vho furana, nahone vha sa sedzani ma?oni. Ho vha hu sina hune vha ?angana nga nn?a ha ?afulani a nyambedzano, vho vhuya vha nga vha sa laa tshovha hu sa tandwi i no fukwa. ?a tsha a ?an?amela, ha lalelwa, khuhu dza vhuya dza imba mutsho, vhe ngomu vhatu vha khuvhe.

Fhedzi-ha ma? uvha a tshi ?an? ulukana a tshi ya, zwo dzhena muhumbuloni na malofhani uri ri lushaka luthihi, ri vhatu vhatihi vha re na ndivho nthihi- u bvedza mulalo wa shango u isaho kha mbofholowo ya vho?he vha dzulaho kha?o.
? amusi khezwi, ri khou ?a mitshelo ya vhu?ali ha vha si gathi. Vha? we vhavho a vho ngo ?i phi? a nga mitshelo iyi, vhunga mukapi wa tshisima e si munwi watsho. Zwi kha ri?e u lwela uri dzanga i?i ri sa i?i ponyokise, nga maan? a avho vhaswa vho dzhiaho made?wa. Ra sa funzwa ra vho?holowa mihumbuloni yashu, zwi?o ri suvha ro lavhelesa, ra ?o humela Egipita.

GUMOFULU ?A KHETHEKANYO YA B: [10]

KHETHEKANYO YA C

LUAMBO

MBUDZISO 3

Vhalani mafhungo a tevhelaho ni ?o kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho:

Ndo ?o ?uwa nga u gidima, ndi sa sedzi na murahu ndo vhona na hone ndi sa ?o lenga u swika tsimuni. Tshe tsha mmangadza ndi tshi swika ndi u ima ha mavhudzi. Ndo ?o tshenuwa ndo sedzana na maduna a zwifha?uwo zwo shingidzhelaho madevu. Mbipo i tshi ?i nga yeneyi ya mu?e wanga.

3.1 ? eani mafhambanyi a maipfi a tevhelaho ni dovhe ni a shumise mafhungoni a pfalaho.

- 3.1.1 ?uwa. (1)
- 3.1.2 murahu. (1)
- 3.1.3 lenga. (1)
- 3.1.4 mbipo. (1)
- 3.1.5 gidima. (1)

3.2 ? eani mabulazwithihi a maipfi a tevhelaho ni dovhe ni a shumise mafhungoni a pfalaho.

- 3.2.1 Mangadza. (1)
- 3.2.2 Sedzana. (1)

- 3.3 Topolani ma?adzisi a tevhelaho kha mafhungo e na vhala, ni dovhe ni ?wale khandedzi yao.
- 3.3.1 ?i?adzisi ?a maitete. (1)
- 3.3.2 ?i?adzisi ?a fhethu. (1)
- 3.4 Topolani madzina a thithilidzo mavhili kha mafhungo e na vhala ni dovhe ni a shumise mafhungoni a pfadzaho. (2)
- 3.5 Topolani ?sala?sumbavhu?e ?ithihi kha mafhungo e na vhala ni dovhe ni ? shumise fhungoni ? pfadzaho. (2)
- 3.6 Mitshila ya maiti i shandula zwine tsinde ?a amba zwone. Inwi shandulani matsinde a maiti a tevhelaho nga u shumisa mutshila wa ?itisa kha mavhili a u thoma, na ?itea kha mavhili a tevhelaho. Ni a shumise mafhungoni a pfallaho.
- 3.6.1 lenga. (1)
- 3.6.2 ?uwa. (1)
- 3.6.3 swika. (1)
- 3.6.4 ima. (1)
- [17]**

MBUDZISO 4

Vhalani mafhungo a tevhelaho ni ?o kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho:

? wana uyu ha thetshelesi. O kaidzwa a tou konyolela matanda n?evheni, a dzhena mu?ini a wana hu tshi pala khwali. Vha tshi mu vhudza, a ri ene u ?o ?ivhonela, fhedzi-ha vha mu laya vha ri u vhona hu rumbula ma?o.

- 4.1 Topolani maambeke mararu ni dovhe ni a shumise mafhungoni. (6)
- 4.1 Topolani ?anganyi ni dovhe ni ? shumise fhungoni ? pfadzaho. (2)
- [8]**

MBUDZISO 5

Vhalani mafhungo a tevhelaho uri ni ?o kona u fhindula mbudziso dzi tevhelaho:

Muthu?e na Bele ndi vhana vha sa pfi. ?i?we ?uvha Vho-Tshinakaho vho vha laya vha ri:
Funguvhu ?o ri thi laiwi ?a fhira mu?i ?o kovhela.” Havha vhasidzana vhavhili na u laya a zwi farisi tshithu. Vhakegulu vha vha vhudza ?a uri, “wa sa ? pfu u vhudzwani u ?o ? pfela vhulaloni.” Bele ene vho mu vhudza uri, “Mulilo wa mbava a u orwi.”

TSHIVEN? A LUAMBO LWA VHUVHILI GIREIDI YO LINGANELAHO (Bambiri ?a u Ranga) 933-2/1 Z	7
---	----------

5.1 Mirero i tevhelaho i amba mini?

5.1.1 Funguvhu ?o ri thi laiwi ?a fhira mu?i ?o kovhela. (2)

5.1.2 Wa sa ?i pfa u vhudzwani u ?o ?i pfela vhulaloni. (2)

5.1.3 Mulilo wa mbava a u orwi. (2)

5.2 Shumisani maipfi a tevhelaho kha mafungo mavhili u sumbedza uri a amba mihumbulo mivhili yo fhambanaho:

5.2.1 fhira. (2)

5.2.2 pfela. (2)

[10]

GUMOFULU ?A KHETHEKANYO YA C: [35]

MARAGA: 80